

METODEN SOM BÖRJAR

–Vilken aha-upplevelse!
Som ny speciallärare på högstadiet mötte jag mina egna elever från lågstadiet.
Brita Hjelm-Brännström skrattar och fortsätter:
–Och jag som trodde att jag lärt dem läsa och skriva!

Året är 1989. Brita Hjelm-Brännström har precis tackat ja till en tjänst som speciallärare för högstadiet på Ursviksskolan utanför Skellefteå, där hon är en av de mer erfarna lågstadielärarna.

Möter sina gamla elever

På plats hamnar hon öga mot öga med några av sina gamla elever som hon släppt vidare i tron att de var på väg att lära sig läsa och skriva. Elever som fortfarande låg långt efter sina jämnåriga klasskamrater trots att de gnetade och slet.

–I mötet med dem begrep jag att jag faktiskt aldrig förstått på djupet vad läsinlärning var.

Fick kollega som handledare

Brita kontaktade en kollega som varit på fortbildning i något för Brita helt obekant, Wittingmetoden. Den kontakten ledde till att Brita började arbeta på ett nytt sätt med sina gamla elever.

Läsningens delar tränas separat

Wittingmetoden är ett sätt att arbeta med läs- och skrivinlärning genom att träna avkodning och förståelse

separat. Två färdigheter som annars bakas ihop i läsning och som många barn behöver träna enskilt innan de kan göra det samtidigt.

Funkar även för nybörjarläsare

Metoden kan användas både vid nybörjarläsning och som en metod för ominlärning för äldre elever.

I det sistnämnda fallet träffas lärare och elev tre till fyra gånger i veckan, tjugo minuter varje gång, ibland upp till två, tre år. Halva tiden ägnar de åt avkodning/avlyssning, halva tiden åt språkbearbetning och förståelse.

När man tränar ominlärning med Wittingmetoden ska man så långt

det är möjligt undvika att läsa med ögonen, för att inte störa inlärningen av den nya tekniken. Det kan skolan enkelt ordna genom inlästa läromedel.

Har tydlig arbetsgång

Vid avlyssningen sitter elev och lärare emot varandra. Eleven tittar läraren i ögonen för att signalera att han är redo. Läraren säger en stavelse, till exempel ”li”. Eleven lyssnar, repeterar stavelsen högt, tänker och skriver ner den. Kontrollerar därefter själv att det blivit rätt innan det är dags för nästa stavelse.

Eleven börjar alltid träna de ljud

FAKTA I KORTHET

WITTINGMETODEN

Wittingmetoden har utarbetats av Maja Witting. Hon menar att den passar i stort sett alla oavsett ålder, bakgrund och begåvningsnivå, såväl nybörjare som äldre elever där den första läsinlärningen på något sätt gått snett. Även elever med svenska som andra språk har nytta av metoden.

Wittingföreningen utbildar lärare i metoden.

Läs mer på www.wittingforeningen.se

FRÅN BÖRJAN

– Wittingmetoden gör bland annat eleven uppmärksam på hur det känns att nästan kunna något och vilja träna mer, och på hur det känns att behärska något och välja att gå vidare. Elevansvar helt enkelt.

Det förklarar Brita Hjälms-Brännström, som arbetat med metoden i många år.

och symboler som han är helt säker på, så att han äntligen får känna hur det är att lyckas. Därifrån plockar läraren in ett nytt ljud i taget. Arbetet går framåt i små steg. Allt ska automatiseras. Redan efter ett par månader börjar eleven läsa sina egna stavelser för att när ominläringen är färdig läsa vanliga texter på egen hand.

Får tid att bli säkra

För en utomstående kan avlyssnings-skrivningen låta trist, men Brita försäkrar att eleverna älskar detta moment för äntligen får de en chans att stegvis, i sin egen takt, befästa kopplingen bokstav-ljud. Som en elev uttryckte det:

– Förut var ”y” min fiende, jag visste aldrig när jag skulle använda den. Nu är ”y” min vän.

Det kreativa lika viktigt

Lika viktig som avlyssningsskrivningen är den mer kreativa delen, språkbearbetningen. Utifrån en vald ljudkombination ska eleven komma på så många ord som möjligt.

Tillsammans vrider och vänder lärare och elev sedan på orden,

undersöker deras betydelse och form, skriver meningar och berättelser. I början är läraren sekreterare, efter ett tag skriver eleven själv.

– Tillsammans utforskar vi språket och lär oss mycket nytt, berättar Brita.

När en elev erbjuds ominläring börjar det alltid med ett samtal. Lärare och elev hjälps åt att reda ut vad som är svårt och vad som är lätt. Andra lärare och föräldrar sitter med, men det är eleven och wittingläraren som pratar.

– Därefter presenterar jag metoden, fortsätter Brita, och ber eleven fundera en vecka innan han bestämmer sig.

Får stöd i nya läroplanen

Eleven måste med andra ord ta ansvar för sin inläring, något som nya läroplanen, Lgr 11, betonar.

– Samtidigt behöver läraren hitta en ny roll i mötet med eleven, eftersom metoden utgår från det eleven idag behärskar och att det är eleven som anger takten, avslutar hon.

I NÄSTAN TIO ÅR GICK SARA OMKRING MED EN BESTAMD UPPFATTNING OM SIG SJÄLV: KORKAD

Sara Nordler började ettan med ungefär samma inställning som de flesta nybörjare, en blandning av pirr och förväntan. I tvåan drabbades hon av hjärnhinneinflammation och fick hemundervisning i närmare en termin. Så kom hon tillbaka till skolan i trean. Då började problemen. – Jag kunde knappt stava och läste fel. Ord och bokstäver blev en enda röra. Jag förstod inte att det var just läsa och skriva jag inte kunde, utan jag kände mig bara dum jämfört med mina kamrater.

Känslan höll i sig

Känslan av att vara korkad höll i sig genom åren. Stötvisa insatser från skolans sida gjorde ingen skillnad. Sara var ofta sjuk när det blev dags för prov, en strategi för att få tid att lära sig allting utantill för att inte misslyckas.

Trots allt gav Sara inte upp utan gick ut högstadiet med betyg över genomsnittet och började på gymnasiet. Där tog det dock stopp.

–Man kan ha grav dyslexi fast det inte är så uppenbart för andra, som då inte heller förstår hur jobbigt man har det. Det menar Sara Nordler, som önskar att andra kan få samma hjälp som hon att bli av med sina läs- och skrivsvårigheter.

Kraven var mycket högre och lärarna oförstående när hon behövde hjälp vid proven.

–De sade bara åt mig att inte stressa upp mig när jag förklarade att jag inte förstod frågorna.

Saras styvfar började på allvar misstänka att allt inte stod rätt till och genom skolans rektor mötte Sara en specialpedagog som testade henne. Utredningen visade att Sara hade grav dyslexi.

Satsade flera år

Specialläraren erbjöd Sara att ominlära med hjälp av Wittingmetoden. Sara tackade ja och påbörjade en flera år lång resa. Under tiden skulle

hon inte läsa någonting på vanligt sätt, och oj vad hon märkte att det mesta i livet går ut på att kunna läsa. Allt ifrån tidningar och böcker till trafikskyltar, menyer och textremsan på teve.

– Efter två år hade jag kommit så långt att jag kunde börja på Komvux, berättar hon. Parallellt fortsatte jag träningen hos speciallärare. Jag fick satsa många år men det var det värt. Det är så oerhört mycket i vårt samhälle som går ut på att man ska kunna läsa och skriva så det är värt hur mycket som helst att kunna göra det också.

Så kan det bli:

*Så ska en slipsten dras
blev för Sara Nordler
Så ska slipsen dras*

Idag är Sara Nordler utbildad jurist. På jobbet har hon inga problem med att läsa och skriva. På fritiden lyssnar hon helst på talböcker men det beror inte på att hon har problem med att läsa utan för att det passar henne bäst.

Går att arbeta bort

Flera gånger har hon ställt upp på intervjuer om sin dyslexi och hur hon arbetat bort den, nu senast i Radio Uppland under Dyslexiveckan.

–Jag vet inte om det beror på okunskap eller något annat men det gör mig besviken att så få har fått samma hjälp som jag. Min önskan är att det ska bli allmänt känt att det går att bli av

med läs- och skrivsvårigheter.

–Ingen skulle väl acceptera att en ögonläkare sa: ”visst, du har problem med synen men jag tycker du kan strunta i glasögon. Det finns inte så mycket intressant att se i alla fall.”

Varför leva som ett offer när man med största sannolikhet kan bli hjälpt?

Lång adress till intervjun med Sara

<http://sverigesradio.se/sida/grupp-sida.aspx?programid=323&grupp=18599&artikel=5669666>

– Då kör vi.

Victoria håller på med avlyssnings-skrivning. Hon tittar stint på sin lärare.

– Åf, säger läraren.

Det är knäpptyst. Victoria tänker på ljuden och ser bokstäverna framför sig.

– Åf, upprepar hon sedan.

Pennan raspar. Victoria skriver det hon hört, upprepar det och tänker det. Sedan granskar hon det. När hon är nöjd tittar hon upp, redo för en ny ljudkombination.

Det är långlunch på Eklidens skola. Victoria och hennes skolkamrat som vi kan kalla Agnes tränar Wittingmetoden inne hos läraren Lotta Anvret.

Inne på andra året

De kommer samtidigt denna dag men tränar i vanliga fall en och en, flera gånger i veckan. Båda två går i nian och är inne på andra året med metoden.

– Det är inte det roligaste jag vet, ler Agnes, men jag känner ju att det ger resultat, och det sporrar mig.

– JAG BLIR SÄKRARE DET SPORRAR MIG

Eklidens skola erbjuder Wittingmetoden till sina elever. Genom uppfinningsrikedom och flexibilitet hittar skolan den tid som behövs.

Victoria och Agnes är båda intensiva tjejer som gärna pratar i munnen på varandra. De beskriver hur de idag funderar inne i huvudet hur bokstäverna i ett ord ska se ut innan de skriver.

– Nu hör jag skillnad, till exempel på ful och full, berättar Victoria. Förut hörde jag inte skillnad på kort och lång vokal.

– Och det är så roligt att det blir rätt varje gång, säger Agnes.

Deras lärare Lotta Anvret är legitimerad lärare i svenska och svenska som andra språk. Den utbildningen har hon byggt på med specialutbildning i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Jobbar strikt enligt metoden

Sommaren 2012 utökade hon sin utbildning med en veckokurs i Wittingföreningens regi.

– I enlighet med metoden börjar vi alltid arbeta med de säkra ljuden/bokstäverna innan vi inför ett nytt osäkert ljud/bokstav i taget,

förklarar hon. Det är oerhört viktigt att eleverna är helt säkra på ett moment innan de går vidare. De tycker också att det är så skönt att få uppleva känslan av att fullt ut behärska något, efter många år av misslyckanden i skolan.

Två lika viktiga delar ingår

Wittingmetoden består av två lika viktiga delar, avlyssning och det mer kreativa fria associerandet. Det kan man arbeta med på många olika sätt. Just denna dag utgår Lotta och hennes elever från en burk där Lotta lagt lappar med olika ljudkombinationer. Victoria drar en lapp och får upp en som det står ”bi” på.

– Bil, biff, bisexuell och bira, föreslår hon.

– Eleven letar i lugn och ro fram orden ur sitt passiva och aktiva ordförråd utan att jag lägger mig i och serverar ord, fortsätter Lotta. Sedan leker vi med orden, använder dem på en mängd olika sätt, till

exempel genom att skriva berättelser. Ren språkglädje, och dessutom bra förberedelse för god läsförståelse.

När Victoria och Agnes ska gå tittar de båda lite uppfordrande på sin lärare och provtrycker en aning: – Hörrö du Lotta, vi tycker att vi är rätt säkra på det här med tvåingar nu (övningar med två ljud, redaktörens anmärkning). Det känns faktiskt lite ”lame”. Vi vill gå vidare.

– När ska vi börja mer treingar? Lotta Anvret ler.

HITTA | TIDEN

Wittingmetoden förutsätter att lärare och elev möts tre till fyra pass i veckan, tjugo minuter per gång.

Eklidens skola löser det genom att bland annat använda klassens informationstid, långa luncher, ledig tid efter skolan samt inte minst språkvalspassen.